

Tiel en de Waal

Waalstrandjes in de Kampioen en in het TOV-bulletin, een verhaal over het Waalfront¹ en mijn eigen bezoek aan Tiel via de rivier zijn de aanleiding voor dit stukje. Op 27 juni jl. voer ik van Zaltbommel naar Tiel. Het is prachtig weer. Er is zo nu en dan weinig scheepvaart en dan lijkt het rivierenlandschap op hoe het er veertig jaar geleden uitzag. Ik geniet van het “kribbetjevaren”, d.w.z. ik maak gebruik van de neer tussen twee kribben om snelheid stroomop te winnen. De strandjes langs de rivier worden bevolkt door recreanten van verschillende pluimage. Gezinnetjes met spelende kinderen, rennende honden, (zonne)badende dames die al of niet herkauwen.

Als Tiel dichterbij komt, zie ik de bekende kerktorens, maar waar is de watertoren? Ik zie de Bellevue, maar wat zijn dat voor knalgele strepen? Daar is de vluchthaven met daarin de jachthaven met het clubhuis, het vroegere woonhuis met werkplaats van Koos van Elk (zie portret²). Achter de dijk stond in de zestiger jaren nog het Tielsche Veerhuis, het “Planken Wambuis”, maar wat staat er nu? Wat is er gebeurd met het Tielse Waalfront?

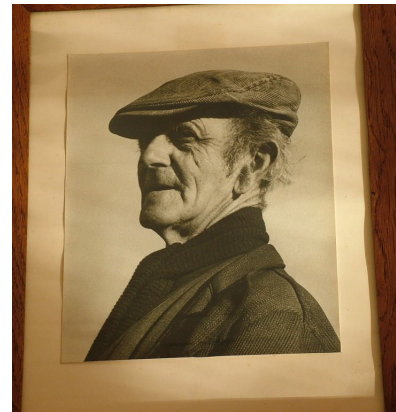

Maria Krabbendam schrijft in het juni-nummer van het TOV-bulletin over de Waal zoals die niet meer bestaat. Een paar kribben omhoog tot kilometerraai 914, dan recht oversteken en je komt uit bij de Waal Steeg³ in Wamel. Historische grond, want onderdeel van de Koningsstraten van het Land van Maas en Waal. Een strandje is er nog, heb ik gezien. Niet meer zo mooi omdat er daar een strekdam is aangelegd.

Ook ik heb nog in de Waal gezwommen, een sleepje stroomop gepikt en me weer mee laten drijven op de stroom. Hoewel de waterkwaliteit weer op vooroorlogs niveau⁴ is, kan zwemmen midden op de rivier echt niet meer. Het

karakter van de scheepvaart is erg veranderd. Sleepboten met daarachter een sliert aken zijn er niet meer. Hardlopers, duwbakcombinaties, alles vaart snel met grote motorvermogens. Oversteken is zelfs met een snelvarend veerpontje niet zonder risico.

Louis van Deurseem, oud-parlevinker, vertelde me dat hij in 1976 moest stoppen omdat de schepen toen al te snel voeren. In die tijd werd ook de nachtvaart normaal. In de jaren daarvoor was het heel gebruikelijk om 's nachts voor anker te gaan. Schippers gaan tegenwoordig op zaterdag ook gewoon met de auto naar de Aldi.

Wat zagen Maria en haar vrienden vanuit hun historische hangplek? We kunnen proberen een beeld te vormen met behulp van de foto's uit "Tiel van boven bekeken" [3]. In dit prachtige boek vinden we luchtfoto's van Tiel met commentaar door P.G.A. Romijn. Een feest van herkenning. Aanbevolen voor ieder die meer dan twee stappen in Tiel heeft gezet! Het liefst bekijken met iemand die Tiel ook van vroeger kent.

Was er nog iets te zien van het Oude Veerhuis van Wamel dat nog te vinden is op de foto van 1924? Ze zagen op de Ophemertsedijk een paar dijkhuisen (café's!), de Bellevue, daarachter het Gerechtsgebouw en de fabriek van Verwey en Spoorenburg; de gasfabriek aan het oog onttrokken door een paar imposante panden aan de dijk. Natuurlijk zagen zij de Sint-Maartenskerk, de stadsmuren, de Sint-Dominicuskerk, de Groote Sociëteit, de Waterpoort, het Plein en het nog bestaande fraaie witte huis aan de Oude Haven. Verder naar het oosten was er nog de ETAO van Verhoeks aan de Nieuwe Haven en natuurlijk de oude Watertoren met zijn dikke kop.

Maria zag niet die vreselijke schoenendoos van een Agnietenhof, niet de gele zonnenschermen van het waterschapsgebouw, niet de lelijke aanbouw aan de Waterpoort met daarin het Flipjemuseum, niet de drie monsterlijke flats aan de Echteldsedijk (het uitzicht over de rivier

moet adembenemend zijn!). Het strandje van Maria is er nog, maar het vertrouwde Tiel is verdwenen.

In 1995 is Tiel in de ogen van sommigen ontsnapt aan een overstroming. In ieder geval is Tiel toen ontsnapt aan de snode plannen van de gemeente(raad) om het idee van Ferrand uit 1840 alsnog uit te voeren. De bouw van 250 woningen in het duurdere marktsegment op de Nieuwe Kade ging niet door. In het kader van de Deltawet Grote Rivieren werd gelukkig gekozen voor versterking van de Tolhuiswal en bleef de Nieuwe Kade behoren tot het winterbed van de Waal.

Wat valt er te verwachten van de plannen die nu weer in de maak zijn? Wat er achter de dijken gebeurt, belooft niet veel goeds. Wat te denken van de Heuvelhof en de 53 meter hoge Parktoren op het terrein tussen Binnenhoek en Grote Brugse Grintweg? We zullen het zien als we weer zo'n fantastische reünie met vaartocht mee mogen maken.

Het Waalfront van Tiel is kennelijk al zo onherkenbaar aangetast dat de gemeente het raadzaam vond op de Ophemertsedijk een groot bord te plaatsen: hier ligt Tiel!

Jaap Spies, HBS-B 1961

Emmen, juli 2005

[1] Kampioen 4, juli/augustus 2005: Stranden langs de Waal.

[2] Maria Krabbendam: Veteranenreünie 2005, TOV-bulletin jaargang 11 nr. 4

[3] P.G.A. Romijn: Tiel van boven bekeken, V+W Collective, Hoogeveen, 2004, ISBN 90 5978 017 5 Uitgegeven in opdracht van het Regionaal Archief Rivierenland.

[4] Huub van Heiningen: Versteend Verleden, Schetsen uit de historie van Tiel, Tiel, 1999.

---

¹ De discussie rond het Waalfront van Tiel kent een lange geschiedenis. Uit Versteend Verleden, p. 148: Waterstaatsingenieur Ferrand heeft in een advies van 29 mei 1840 een troostprijs: 'De Stad Tiel zoude fraaije kaaijen en aanlegplaatsen bekomen en eene groote ruimte tot daarstelling van huizen'. Een nieuw Waalfront dus. Met woningbouw op de Nieuwe Kade!

² Portret zoals dat te vinden is in het gastvrije clubhuis van de Tielse Watersport Vereniging.

³ Zie http://members.home.nl/tov-je/album_koningstraat/index.html

⁴ Volgens de Volkskrant van 14 juli is er nog wel het een en ander aan te merken op de bacteriële kwaliteit van het rivierwater.